

ва: диссертация кандидата юридических наук/ www.vvb.ru/00010201/203.htm. 5. Шляхов А.Р. Судебная экспертиза: организация и проведение. М., 1979. 6. Тельнов П. Ф. Процессуальные вопросы судебной экспертизы: Пособие для экспертов М., 1967. 7. Ярков В.В. Сообщение специалиста в гражданском процессе // Применение экспертизы и других форм специальных познаний в советском судопроизводстве: Межвузовский сборник научных трудов. Свердловск, 1984. 8. Россинская Е.Р. Специальные познания и их роль в современном судопроизводстве/ <http://liber.rsu.ru/Conf/Freedom/rosinskaya.htm>. 9. Шерстюк В. Правова регламентація використання знань обзнаних осіб у проектах Кримінально-процесуального та Цивільного процесуального кодексів України// Вісник Академії правових наук. 2002. №4(31). 10. Карпинский В.В. Законодательная регламентация привлечения к рассмотрению дел о дорожно-транспортных происшествиях специалистов и экспертов, имеющих специальные знания в области автотехники и тенденции развития автотехнической экспертизы/ <http://www.777222.ru/appraiser/reviews/>. 5. 11. Александров Д. Экспертиза нам поможет/ <http://www.dtk.com.ua/debet/rus/2001/20/20pr13.html>. 12. Тимохов Ю.А. Иностранное право в практике российских судов/ http://www.yust.ru/ru/publications/item.shtml.item_22.

Надійшла до редколегії 22.02.05

Т.О. Проценко

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА МИТНИХ СЛУЖБ

У зв'язку з розширенням кордонів торгівлі зацікавлених країн вносять-ся суттєві зміни до митних правил, організації та правового забезпечення угодженої діяльності митних служб, спрямовані на швидкий розвиток економіки держав-учасників співдружності. Всесвітня митна організація об'єднує понад 150 держав світу, що обслуговують близько 95% усього обсягу всесвітньої торгівлі. Вона була започаткована Конвенцією «Про створення Ради митного співробітництва» від 15 грудня 1950 р. Перша сесія Ради відбулася у Брюсселі 26 січня 1953 р. Відповідно до Положення Конвенції «Про Раду митного співробітництва» до її функцій віднесено:

- а) вивчення всіх питань, що стосуються співробітництва в митній справі;
- б) розгляд технічних перспектив, а також економічних факторів, пов'язаних з ними, митних систем з метою внесення пропозицій його членам щодо практичних заходів досягнення максимально можливого ступеня угожденості та відповідності;
- в) підготовка проектів конвенцій і поправок до конвенцій та рекомендацій щодо їх прийняття зацікавленим урядам;
- г) розробку рекомендацій з метою забезпечення однакових інтерпретацій та застосування конвенцій, підписаних у результаті роботи Ради, а також тих, що стосуються конвенції про номенклатуру для класифікації товарів у митних тарифах і конвенції про оцінку товарів для митних цілей, та з метою виконання функцій, які відповідно до положень конвенцій безпосередньо доручені Раді митного співробітництва;

д) розробку рекомендацій для примирення та улагодження спорів, які стосуються інтерпретації або застосування конвенцій, що згадуються у пункті «г»;

е) забезпечення обміну інформацією щодо митних правил і процедур;

ж) надання за власною ініціативою або на запит зацікавленим урядам інформації або поради з митних правил у межах загальних цілей цієї конвенції та розробки відповідних рекомендацій;

з) співробітництво з іншими міжурядовими організаціями у справах, віднесених до його компетенції.

Рада – це міжурядова міжнародна організація, наділена правами юридичної особи. Її керівними органами є Рада та Політична комісія, що керуються рекомендаціями шести комітетів [1, с. 382–390].

Одним із найважливіших напрямів роботи Ради є координація зусиль митних служб різних країн у боротьбі з незаконним обігом наркотиків та іншими митними правопорушеннями, а головною метою – сприяння підвищенню ефективності митних систем країн світу, прискорення світового товарообороту, полегшення переміщення товарів і пасажирів через митні кордони. Особлива увага приділяється питанням гармонізації митних процедур та митного законодавства, наданню практичної допомоги митним службам, які розпочали працювати в умовах ринкової економіки [2, с.44].

У межах Всесвітньої митної організації за минулі 52 роки розроблено 16 міжнародних конвенцій та 56 рекомендацій. Зазначені правові акти створили відповідну правову основу для діяльності митних служб більшості країн світу, що передбачає застосування новітніх технологій митного оформлення та митного контролю, стандартизацію та спрощення митних процедур, встановлення партнерських стосунків із бізнесовими колами.

Сьогодні Уряд України активно використовує зазначені рекомендації та, очевидно, продовжувати роботу, правовою основою якої може бути максимальна світова уніфікація митної практики, що сприятиме участі України в роботі Всесвітньої митної організації та імплементації її норм і стандартів до національного законодавства України.

Тим більше, що Україна активно працює над вступом до Європейського Союзу (ЄС). На користь такого рішення є декілька факторів, один з них – випередження ЄС за економічними показниками розвитку інших країн, що не входять до ЄС. Цьому сприяє зовнішня торгівля, що належить до сфери виняткової компетенції ЄС, держави якого створили Митний союз та Єдиний внутрішній ринок. Усі умови доступу на ринок ЄС та діяльності на ньому регулюються нормами виключно європейського права.

Україна має вже певні відносини, що врегульовані правилами економічних і торгових взаємин з ЄС. До них можна віднести підписання Угоди «Про партнерство», завдяки якій сторони створили одна одній певну підтримку в торгівлі. Україна збільшила обсяги реалізації товарів до країн ЄС на 25%.

Особливого значення набуває наближення національного законодавства до вимог ЄС, у тому числі вимог до митного законодавства, бо норми

митного права мають верховенство у структурі європейського права. Це зумовлено тим, що засновницькі договори зі створення співтовариства зазначають, що його основою є Митний союз. Є різні погляди щодо природи правового інституту ЄС. Одні автори розглядають право ЄС як автономний правопорядок, що відрізняється від міжнародного права своєю специфікою, інші – вважають, що право ЄС є безпосередньо міжнародним правом [3, с.55].

Проте існує й інше твердження відносно того, що право ЄС невід’ємне від загального міжнародного права та має комплексний характер, одночасно воно є формою координації зближення та уніфікації внутрішнього права учасників ЄС [4, с.31]. На нашу думку, необхідно погодитись із пропозицією Є.В. Додіна, що ЄС доцільно розглядати і як принципово нову систему, якій властиві вищезазначені переваги та яка базується на новому «наднаціональному» ланцюзі [5, с.5].

В основному, як свідчить аналіз митного законодавства країн ЄС, митний контроль у них здійснюється для того, щоб не допустити переміщення через кордон заборонених або обмежених до ввезення або вивезення товарів (наркотики, наступальна зброя тощо).

Крім того, засновники ЄС вважають, що завдання, які стоять перед ними, мають бути вирішені шляхом створення простору без внутрішніх кордонів та відміни мита й інших обмежуючих заходів у сфері торгівлі. Іншими словами, Митний союз ЄС передбачає угоду, у межах якої держави-учасники беруть на себе обов’язок усунути всі обмеження в торгівлі між собою, створити умови вільного руху товарів шляхом приведення відповідно до національних митних законодавств, здійснення єдиної політики щодо товарів, які походять з третіх країн, за допомогою введення єдиного митного тарифу, обов’язкового для всіх учасників. Разом з тим держави-члени ЄС поступово відміняють національні монополії, що мають комерційний характер, для того щоб усунути будь-яку дискримінацію між громадянами країн ЄС стосовно умов поставок та реалізації товарів.

Рада митного співробітництва застосовує найрізноманітніші засоби гармонізації митних процедур, національних митних систем та формує основу для розробки Міжнародних митних норм і Глосарію міжнародних митних термінів, що є першим кроком у створенні міжнародної митної термінології.

Наприклад, у Словнику митних термінів Рада визначає Митний союз як сутність, яка створюється однією митною територією, що замінює дві або декілька митних територій та має в останній фазі такі характеристики:

- загальний і митний тариф та загальне або узгоджене митне законодавство для застосування цього тарифу («зовнішній аспект»);
- відсутність стягнення мита та пріврівняних до нього зборів при обмінах між країнами, що входять до Митного союзу, товарами, які повністю походять з цих країн, або товарами з третіх країн, щодо яких виконані формальності, пов’язані з імпортом, і стягнуті або гарантовані митні платежі

та прирівняні до них збори, що не були повністю або частково повернені («внутрішній аспект»);

– усунення обмежувальних регламентуючих заходів щодо обмінів у середині Митного союзу («внутрішній аспект») [6, с.137].

Важливим способом діяльності Ради є підготовка рекомендацій. Ці документи не є обов'язковими, але стають такими, якщо держави зобов'язуються дотримуватися їх положень. При цьому форми та засоби їх практичної реалізації держави визначають самостійно.

Найефективнішим інструментом гармонізації митного законодавства на рівні світового господарства є розробка та прийняття конвенцій, що однаково обов'язкові для всіх сторін. Сьогодні вже підписано дев'ять таких конвенцій, що набули чинності і стосуються порядку тимчасового ввезення товарів без сплати різноманітних зборів і податків, застосування різних уніфікованих митних документів. В останній програмі діяльності Всесвітньої митної організації визначено нові цілі:

– вивчити всі питання щодо митного співробітництва, виходячи з основних цілей діяльності організації;

– з'ясувати технічні аспекти митних систем і пов'язаних із ними економічних факторів для того, щоб запропонувати державам-членам ВМО практичні засоби досягнення максимально можливого рівня гармонізації та уніфікації відповідних норм і процедур;

– підготувати проекти конвенцій і поправок до них, а також подати рекомендації зацікавленим урядам стосовно їх прийняття;

– підготувати рекомендації для забезпечення уніфікованої інтерпретації та застосування конвенцій;

– внести пропозиції щодо розв'язання суперечок стосовно інтерпретації або застосування конвенцій;

– поширювати інформацію, що стосується митного регулювання і процедур;

– надавати зацікавленим урядам (за власною ініціативою чи на їхнє прохання) інформацію або поради з питань митної справи, а також відповідні пропозиції;

– співпрацювати з іншими міжнародними організаціями у вирішенні проблем, що стосуються компетенції Всесвітньої митної організації.

Необхідно визначити, що у своїй діяльності Митна служба України повністю використовує зазначені рекомендації. Так, Україна в митній справі вже дотримується загальновизначених у міжнародній практиці систем класифікації та кодування товарів, митних режимів, митної статистики, інших загальноприйнятих у світових митних відносинах норм і стандартів, а також виконує укладені міжнародні договори з питань митної справи.

Розширення правоохоронних повноважень митної служби та здійснення нею оперативно-розшукових заходів щодо посилення боротьби з контрабандою є однією з вимог Європейського Союзу до України. Досвід ЄС показав, що для більш активного і швидкого здійснення міжнародної торгівлі митним органам необхідно надати адекватні та збалансовані повно-

важення для ефективної протидії порушенням митного законодавства. Однак при розгляді законопроекту «Про внесення доповнень до Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» Верховна Рада України не віднесла спеціальні підрозділи митної служби по боротьбі з контрабандою до суб'єктів оперативно-розшукової діяльності. Але потреба у законодавчому закріпленні таких повноважень за митними органами України підтверджена практикою роботи митних служб усіх країн-учасниць Євросоюзу, що мають повноваження правоохоронних органів, а також таких країн, як Росія, Білорусь, Молдова та Польща.

Наприклад, у Митному кодексі Російської Федерації главою 36 «Оперативно-розшукова діяльність митних органів Російської Федерації» регламентовано: оперативно-розшукову діяльність (ОРД); її завдання; принципи; правову основу; органи, що здійснюють ОРД, та їх права й обов'язки.

Статтею 227 гл. 37 МК Росії – «Контрольовані поставки» передбачено, що з метою припинення міжнародного незаконного обігу наркотичних засобів та психотропних речовин і виявлення осіб, які беруть участь у ньому, митні органи Російської Федерації у кожному окремому випадку відповідно до домовленостей з митними та іншими компетентними органами іноземних держав або на основі міжнародних договорів РФ використовують метод контрольованої поставки, тобто допускають під свій контроль ввезення у РФ, вивезення із РФ або транзит через її територію наркотичних засобів та психотропних речовин, що входять до незаконного обігу. Контрольовані поставки стали дієвим заходом боротьби з міжнародною контрабандою [7, с.660–670].

Дозвіл на зайняття оперативно-розшуковою діяльністю законодавцем надано митним службам інших країн. Так, ст. 11¹ Закону Болгарії «Про митницю» передбачено, що митні органи беруть участь у здійсненні оперативно-розшукової діяльності разом з органами МВС на основі і в порядку, передбаченими Законом «Про МВС» [8, с.66].

Через відсутність у митних органах України права займатися оперативно-розшуковою діяльністю відповідні оперативні підрозділи митних служб інших держав під час міжнародних операцій відмовляються надавати українській стороні необхідну інформацію та розглядати її як повноцінного партнера у боротьбі з контрабандою та корупцією. У той самий час, Україна, здійснивши європейський вибір, намагається вживати дієвих заходів протидії корупції в митних органах та разом з іншими членами Всесвітньої митної організації ухвалила Арушську декларацію про цілісність (чесність) митних органів, що проголошує основні засади здійснення боротьби з корупцією у митній сфері. Але реалізувати положення зазначеної Декларації можна лише у разі надання відповідних повноважень підрозділам митних органів, що допоможе у повному обсязі вирішити завдання щодо підвищення ефективності адміністративно-юрисдикційної діяльності.

Список літератури: 1. «Про створення Ради митного співробітництва»: Конвенція від 15 грудня 1950 року (набула чинності 4 листопада 1952 року) // Міжнародні правові акти. К., 1986. Т. 1. 2. Сергеев Ю.А. Правовой статус Всемирной таможенной

организации // Митна справа. № 4. 2003. 3. Мюллерсон Р.А. К вопросу о праве Европейских сообществ // Вестник МГУ. Серия 11. Право. 1982. № 5. 4. Энтин М.Л. Суд Европейских сообществ: правовые формы обеспечения западноевропейских интеграций. М., 1987. 5. Додин Е.В. Основы таможенного права Европейского сообщества // Митна справа. № 2. 2002. 6. Сандоровский К.К. Международное таможенное право. К., 2000. 7. Таможенный Кодекс Российской Федерации с постратейными материалами / Под общ. ред. А.Н. Козырина. М., 2001. 8. Федотова П., Кальчева М.М., Копцева Л.А. Таможенное законодательство Болгарии // Митна справа. № 1. 2003.

Надійшла до редколегії 12.04.05

Ю.В. Шинкарьов

ЩОДО КЛАСИФІКАЦІЇ ПОКАРАНЬ У КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОМУ КОДЕКСІ УКРАЇНИ

Дослідженню кримінального покарання присвячено багато наукових праць. Проблемним питанням покарання приділяли увагу такі вчені, як М.Шаргородський, С.Полубинська, І.Карпець, Л.Багрій-Шахматов, В.Зубкова, В.Трубников, А.Степанюк та багато інших.

Відомо, що зміст багатьох кримінально-правових понять незважаючи на тривалу історію їх дослідження, й досі не отримав однозначного трактування ані в теорії права, ані у практиці їх застосування. Одним з небагатьох винятків є поняття «система покарань». Але все ж таки, незважаючи на увагу, яка приділялася вченими цьому питанню, деякі проблеми щодо системи покарань досі залишилися не вирішеними у повному обсязі. Одним з таких питань є класифікація покарань. І якщо у кримінальному праві це питання детально визначено і врегульовано, то в кримінально-виконавчому праві, у зв'язку з прийняттям Кримінально-виконавчого кодексу, на наш погляд, з'явилися деякі питання щодо класифікації у ньому кримінальних покарань. Тож саме цей аспект і стане предметом дослідження цієї статті.

Чому ж саме питання класифікації покарань стало предметом дослідження цієї статті? Це, перш за все, пояснюється актуальністю цього питання, яка проявляється у тому, що, по-перше, чітка класифікація покарань є допоміжним засобом для законодавця при побудові системи покарань у законі, по-друге, класифікація покарань слугує для законодавця допоміжним засобом і при формуванні ряду найважливіших інститутів та понять, по-третє, класифікація покарань дає судовим органам широкі можливості для строго диференційованого, індивідуального підходу до призначення кримінальних покарань різним категоріям злочинців з урахуванням їх особи, характеру та ступеня суспільної небезпеки вчинених ними злочинів, обставин, при яких вони мали місце [1, с.192–193].

Система покарань – це сукупність передбачених законом видів державного примусу, які знаходяться у відносинах взаємозв'язку, взаємозалежності і взаємозамінності, здатні забезпечити досягнення цілей покарання, та що призначаються судом за конкретні злочини, виходячи з принципів кри-